

JAU VAKARUOSE UŽGESO SAULĒLYDŽIAI

Kas aprašys tave, šiltas, giedras vasaros vakare? Kas išreikš, kaip saulė, lyg didis ugnies skritulys, iš lengvo slepiasi už miškų, o aplink ją ant tamsiai mėlyno dangaus šen ir ten išbarstyti maži baltai rausvi debesėliai – taip lengvi, taip permatomi, tarsi pūkai, iškritę iš pralekiančio per dangų angelo sparnų... Kaip lengvas vėjelis pasikėlė iš vakarų pusės, suraukė dailią upės mėlynę ir vėl išnyko; artimoj bažnytėlėj suskambėjo varpai „Angelas Dievo“... Jų grynas balsas plaukia iškilmingai per orą, perimtą pušų ir baltų dobilų kvapo, ir kartu su juo lyg balzamas liejasi į širdį...

Iš laukų grįžta žmonės namo, barškindami dalgiais, dainas dainuodami; o iš antros šalies girdėti balsai visokių gyvulių, pareinančių namo nakvynės... Žiūri, klausai... ir gera tau, ir malonu, ir laiminga, ir ilgu kažin ko...

Kas aprašys tave, vasaros vakare?! Ne, reikia tave justti, reikia matyti ir girdėti, idant visas tavo grožybes suprastum!!

* *

Keliu nuo laukų pareina būrys kiaulių, o paskui jas bėga piemenėlis. Bėga, gena savo pulkelį ir šnekasi su juo:

– Ba čike, prisiėdei gerai po pūdymą, vos paeiti gali... Juodpetuk, o tu kur lendi į griovius? Mat esti nori dar. Reikėjo esti per dieną, ne bėgti vis toliau ir toliau... gerai tau! Dabar jau ne laikas, eik gulti sau išalkęs, kad toks esi! Ir aš jau išalkau, gerai, kad greit vakarienės gausiu... O, kaip man buvo linksma šiandien skaityti tą knygą! Nė just nepajutau, kaip vakaras atėjo... O Juozukui ir Mortikei taipogi tinka: kaip pririšti sėdėjo prie manęs ir klausė skaitymo... Graži knygutė! Kaip tą pabaigsiu, kitą paprašysiu panelės... Rytoj sekmadienis... kad kas mane į bažnyčią išleistų, tai džiaugčiaus! Pasiklausyčiau vėl, kaip vargonais groja... Ak, tu Dievuliau! Kad užgros, rodos danguje esi – taip gražiai! Klausyčiau ir klausyčiau – be galo! Bet kaip eisi? Kas paganys tas mano kiaules?

Motina, pagrįžus iš laukų, stovėjo jau prie tvarto, laukdama savo Taduko; padėjo jam suvartyti kiaules, uždaryti tvartą, klausdama, ar gerai ganė, ką dirbo bedabodamas. Pagaliau pridūrė:

– J i nori, eik rytoj į bažnyčią, aš tau kiaules paganysiu... Seniai bebuvai, eik, pasimelsk, vaikeli tu mano!

Pašoko aukštyn Tadukas iš džiaugsmo, pabučiavo motinai į rankas ir kartu su ja nuėjo į trobą, kur jau ant stalo garavo dubuo, pilnas skanios, baltos bulbienėlės...

* *

Parėjo ir Zikas su dalgiu ant pečių... Pavargęs eina jis pamažu link savo trobelės. O vaikai jau seniai laukėjo ir veizėjo, kada jis pasirodys ant takelio. Pamatė ir lyg pupos išbiro prie tėvo: kabinasi jam prie kelių, bučiuoja rankas, grobsto už sermėgos ir dalgio... Jis vieną paėmė ant rankų, kitus veda už rankelės, juokiasi ir vos paspėja kiekvienam atsakyti.

– Tetušėl, ar žinai, kas bus vakarienei? Taip skani bus, ok! Bus bulbių kukuliai su rūgščiu pienu!
– Aš šiandien padėjau mamai daržą ravėti! Kad ravėjau, tai ravėjau – „kaip sena“, sakė mama!
– Mama šiandien išmušė Mortikę ir Kazelę... Mama joms liepė daboti Praniuką, o jos sau bovijos¹ lėlėmis ir nematė, kad jis įlindo į purvynus ir susitėpė visą savo jupelę²...
– Tetušėl, o juk šiandien šeštadienis! Ilgiau pasėdėsime, ir papasakosi mums pasakų! O rytoj prie darbo nebeisi, atsilsėsi sau... eisi į bažnyčią ir mus paimsi, tėtušėli, ar paimsi?!

Zikas vos paspėja kiekvienam atsakyti į klausimus ir pasipasakojimus... O troboj Zikienė jau laukia jų su garuojančiais kleckais³ ir baltu pienu. Apsėdo stalą tėvai su vaikais – šnekasi, juokuojasi, džiaugiasi ir linksminasi. Džiaugiasi vaikai, jog tėvas papasakos jiems pasakų ir nuves į bažnyčią; džiaugiasi Zikienė, jog matys vyrą visą dieną; džiaugiasi Zikas, jog atsilsės po sunkaus šešių dienų darbo. Visiems gera, visiems linksma ant širdies. Palaimintas tu, vakare, duodantis atilsį pavargusiems, grąžinantis pačiai vyrą ir tėvą vaikeliams!..

* * *

Seniai jau vakaruose užgeso saulėlydžiai... Milijonai žvaigždžių užsidegė neapribotoj dangaus mėlynėj... Mėnulis pakilo iš už plataus miško ir pila ant žemės savo balzganus spindulius, lyg sidabro vualiu uždengdamas ją prieš miegą... O ji jau miega... Vien bręzlių balsai nuo pievų girdėti... vien vanduo ūžia ramiai prie malūno... Ir nemiega dar jaunuomenė, nors praleidus dieną, sunkiai darbuodamos: mergelės ir vaikinai iš dvaro susirinko į būrį ant Ventos krašto ir taisosi dainuoti. Atėjo ir kalvis, pirmas muzikantas ir dainininkas, su klarnetu; paėmė kelis tonus, pralėkė gamą per balsus ir užtraukė ilgą, liūdną melodiją... Tuoju su ja sutarė balsai – ploni ir stori – ir balsi, galinga daina pertraukė nakties tylą...

*Kur žiba žiburėliai,
Kur tviska liktorėliai,
Ten laukia manęs motušėlė
Iš kelelio pareinant...*

Pabaigė... O iš antros pusės upės, nuo miestelio, suskambėjo kita... Ten dainavo būrys mergelių ir vaikinių iš miestelio; dainavo dainą jauno bernelio, važiuojančio į kariuomenę:

*Kam, motušėle, mane auginai,
Dėl ko mane jauną nuskandina?!*

Dvariškiai klausėsi, o pabaigus aniems, vėl užtraukė – dar gražiau, dar balsiau...

Ir taip vis skambėjo dainos čia nuo vieno, čia nuo antro Ventos kranto... kaskart gražesnės, kaskart liūdnesnės, kaskart ilgiau traukiamos... Balsios ir galingos plaukė jos nakties tyloj per laukus ir pievas, toli, lig miškų juodų, atmušančių jas plačiai, tūkstančiu atgarsių...

O seni, pajuodavusieji gluosniai, pasilenkę ant Ventos krantų, ir aukštos pušys miškuose atmena pažįstamas melodijas ir klausos, ir iš lengvo judina savo senas galvas, lyg džiaugdamesi, lyg savo jaunystę atsimindami, lyg stebėdamiesi...

O Lietuva, Tėvyne brangioji! Lietuva – gimtine! Ir kas do vakarai tavo! Ir kas do dainas vaikai tavo dainuoja!!

¹ Bovytis – žaisti.

² Jupelė – suknelė.

³ Kleckai – miltų ar tarkuotų bulvių tešlos gumulėliai.